

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา THE DEVELOPMENT OF CULTURAL TOURISM AT AYUTTHAYA PROVINCE

พระมหากวินท์ ยสินทวิโส (วงศ์อินทรอยู่)* ธัชชนันท์ อิศรเดช** สุริยา รักษาเมือง***
Phramaha Kawin Yasindhavangso (Wonginyu), Thatchanant Issaradet,
Suriya Raksamueng

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อนำเสนอการเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับงานวิจัยนี้ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และอนุสาวรีย์ 4) แหล่งท่องเที่ยวประเภทพระราชวัง 5) แหล่งท่องเที่ยวประเภทพิพิธภัณฑ์ และ 7) แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ 2. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเลียนแบบน้ำเจ้าพระยาและแนวทางพัฒนาตลาดน้ำหรือตลาดชุมชน 3. การเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วยการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาควรมีแนวทางการเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) ราคาสมเหตุสมผล 3) ความสะดวกสบายของสถานที่สิ่งอำนวยความสะดวก 4) การส่งเสริมการตลาด 5) ฝึกอบรมบุคลากรทางการท่องเที่ยว 6) กระบวนการดำเนินงาน 7) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 8) การจัดชุดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 9) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

* Doctor of Philosophy Program in Public Administration, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The research is a qualitative research the objectives of this study were 1) to study tourism culture in Ayutthaya. 2) to study the development of cultural tourism consistent with its context of Ayutthaya 3) to offer enriching cultural tourism in the province of Ayutthaya. Data were gathered from in-depth interviews (in-depth interview) from the primary (key informants) by selecting specific (purposive sampling) figure 25 persons analyzing the data obtained from the document, content analysis (content analysis) presents information in a way described in order to categorize the content of the (category) then synthesized. to share issues or issue and explain its contents. the results showed that: 1. the state of cultural tourism in Ayutthaya. for this study were: 1) the tourist sector measure 3). tourism and historical monuments 4) attraction of the palace. 5) the attraction of the museum. and 7) other tourist destinations 2. development of cultural tourism are consistent with the context of the Ayutthaya along the Chao Phraya. including ways to develop tourism and the development of the market or markets in the community 3. enriching tourism. cultural management measures include a tourist principles should guide enriching tourism principles: 1) cultural tourism activities 2) reasonable price 3) the convenience of the location. amenities 4) promotion. 5) training tourism personnel, 6) process, 7) the physical environment 8) the cultural tourism program 9). with the participation of all sectors.

Keywords: cultural tourism, Ayutthaya.

1. บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือการท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งๆ ที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน วัด ปราสาท พระราชวัง ประเพณี วิถีดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และรวมถึงสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคแต่ละสมัย (Wang. W. Chen, 2013:39) นักท่องเที่ยวจะได้ทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลสมัยอดีตที่ถ่ายทอด (Williams,1998:157) มาถึงคนรุ่นหลังผ่านสิ่งเหล่านี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และนำมาศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ นอกเหนือจากการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว (Wang. W. Chen,2005:35)

การท่องเที่ยวที่มุ่งหวังเพียงแต่จำนวนนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว อาจจะนำมาซึ่งความเสียหายอันเกิดจากการขาดความเอาใจใส่ดูแลของผู้มีหน้าที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวและความละเลยของนักท่องเที่ยวที่ขาดความใส่ใจหรือการจงใจต่อการทำลายสถานที่ท่องเที่ยว (Yupadee Sataphan, 2005: 19) ย่อมส่งผลเสียและสร้างความชำรุดทรุดโทรมให้แก่แหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ และในปี พ.ศ.2558 จะมีการปฏิรูปทุกด้านเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งเป็นสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นอย่างมีอาจเลียงได้ ซึ่งประเทศไทยนั้นได้มีการผลักดันส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้กระจายออกทั่วทุกภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคกลางที่มีแหล่งอารยธรรมอันเก่าแก่และมีส่วนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจังหวัดที่เป็นตัวแทนที่ดีในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ และเป็นเมืองมรดกโลก คือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งในประวัติศาสตร์นั้นเป็นอดีตราชธานีที่ยาวนานที่สุดถึง 417 ปี เป็นดินแดนที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มีเอกลักษณ์โดดเด่นทั้งด้านกายภาพ

ประวัติศาสตร์และอารยธรรม มีโบราณสถานที่ยังคงเหลืออยู่เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความรุ่งเรืองในอดีต องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้รับอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาไว้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 เป็นผลให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจเข้ามาเยี่ยมชมตลอดทั้งปี (Ayutthaya,2014:82) ซึ่งการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 11.52 โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.00 และชาวต่างชาติมีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.43 จะเห็นได้ว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวต่างชาติมีส่วนการเพิ่มขึ้นที่มากกว่าชาวไทย การที่อัตราการท่องเที่ยวในจังหวัดอยุธยาเติบโตเพิ่มขึ้นมีผลมาจาก การจัดกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี อาทิ งาน “อยุธยาหม่อมหลวงคลทิวไร้หัวพระ 9 วัด” การเดินทางท่องเที่ยวเชิง

อนุรักษ์ชมโบราณสถานด้วยรถจักรยานในเส้นทางกรุงเทพ-อยุธยา การท่องเที่ยวอยุธยา ฯลฯ โดยอยุธยาใช้ความเป็น “เมืองมรดกโลก” เป็นจุดขายการท่องเที่ยวที่ช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ (Ayutthaya,2014:89)

ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นทางจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในปี 2557 อันมีวิสัยทัศน์จังหวัดว่า “อยุธยานครประวัติศาสตร์ น่าเที่ยว น่าอยู่ ก้าวสู่สากล” โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบริการสู่มาตรฐานสากล อันมีเป้าประสงค์เพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีกลยุทธ์ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ งานประเพณี และงานประชาสัมพันธ์เชิงรุกด้านการท่องเที่ยว พัฒนาคุณภาพการให้บริการของบุคลากรด้านท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากล ส่งเสริมการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางและเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากลซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2555-2559 ซึ่งมุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพให้มีการเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืนโดยการส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ และสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการและความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมทั้งส่งเสริมการกระจายการเดินทางท่องเที่ยว และการเดินทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มจังหวัดและภูมิภาค (Ministry of Tourism and Sports,2014:62) และยุทธศาสตร์นี้ยังมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2554 – 2559) ภายใต้ยุทธศาสตร์ด้านที่ 4 ว่าด้วยการพัฒนาภาคบริการ และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2555 – 2559) ภายใต้ยุทธศาสตร์ด้านที่ 3 ว่าด้วยการพัฒนาสินค้าบริการ และปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว ที่มุ่งเน้นให้มีการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง (Anuwat Krasang, 2015 : 241-259) และพัฒนาระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวในเชิงกลุ่มพื้นที่ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและชุมชน บริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน เสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคเอกชน ท้องถิ่น ชุมชน ผู้ประกอบการรายย่อยและวิสาหกิจชุมชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สมาคม Economic Reporters Association,2014:26)

จากความสำคัญที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และหาแนวทางในการพัฒนาที่สอดคล้องและเหมาะสม เพื่อนำเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาส่งเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทยและงานวิจัยชิ้นนี้สามารถที่จะนำไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบุคลากรทางการท่องเที่ยวในภาคบริการที่ได้มาตรฐาน และเพื่อ

ขีดความสามารถในการแข่งขันได้ในระดับสากล และนำไปสู่การกำหนดนโยบายหรือวางแผนด้านการตลาดการท่องเที่ยวคุณภาพและสร้างรายได้สูงให้กับประเทศ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2.3 เพื่อเสนอการเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย โดยมีลำดับดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” นี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลหลักไว้ จำนวน 25 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอน ลักษณะและการตรวจสอบเครื่องมือมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

- 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากเอกสารและผลงานการวิจัย
- 2) กำหนดกรอบ แนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย
- 3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
- 4) สร้างเครื่องมือ

5) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

6) ปรับปรุงแก้ไข

7) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษาคงคุณภาพผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลจาก ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลหลักที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 25 รูป/คน โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Selection)

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือสำหรับการศึกษาคงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้ (Face Validity : ความตรงเชิงพินิจ)

2) ทหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์สร้างเสร็จเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 รูป/คน

3) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิจัย

4) นำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2) พัฒนาเครื่องมือที่เป็นแนวทางการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (Indepth interview)

3) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ที่พัฒนาเรียบร้อยแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 รูป/คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนความชัดเจนในการใช้ภาษา

4) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ที่ผ่านการตรวจสอบของอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีวิธีการและขั้นตอน ดังนี้

1) ขอนหนังสือจากบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ลงนามโดยผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ส่งไปถึงผู้ให้ข้อมูลหลัก พร้อมทั้งแนบคำถามในการสัมภาษณ์ไปด้วย เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลัก เข้าใจประเด็นของข้อคำถาม และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการให้สัมภาษณ์

2) ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลักตามที่ได้มีการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยมีการบันทึกเทปและจดบันทึกโดยใช้เวลาการสัมภาษณ์แต่ละท่านไม่น้อยกว่า 30 นาที

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา (Category) แล้วนำมาสังเคราะห์เพื่อหาประเด็นร่วมหรือประเด็นหลักวิเคราะห์ข้อมูล 3 เสา ได้แก่ 1) จากการสัมภาษณ์ 2) จากเอกสาร 3) จากการสังเกต นำมาสังเคราะห์โดยวิธีพรรณนาความ

4. ผลการวิจัย

4.1 สภาพการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับงานวิจัยนี้ ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด ที่สำคัญ ได้แก่ วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดใหญ่ชัยมงคล วัดนิเวศธรรมประวัติ และวัดชุมพลนิกายารามวรวิหาร 2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทตลาดหรือชุมชน ที่น่าสนใจ ได้แก่ ตลาดเศียรช้าง ตลาดโก้งโค้ง ตลาดน้ำทุ่งบัวชม และตลาดน้ำอโยธยา 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และอนุสาวรีย์ ซึ่งน่าสนใจ ได้แก่ วังหลังหรือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทรเกษม เจดีย์พระศรีสุริโยทัย 4) แหล่งท่องเที่ยวประเภทพระราชวัง ซึ่งน่าสนใจ ได้แก่ พระราชวังบางปะอิน เป็นต้น 5) แหล่งท่องเที่ยวประเภทพิพิธภัณฑสถาน ได้แก่

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา 6) แหล่งท่องเที่ยวประเภทหมู่บ้าน/ชุมชน ได้แก่ หมู่บ้าน
หัตถกรรมมีดอรัญญิก เป็นต้น 7) แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้แก่ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ศูนย์ท่องเที่ยว
อยุธยา

4.2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของจังหวัด พระนครศรีอยุธยา

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น สำหรับการวิจัยเรื่องนี้
มุ่งเน้นแหล่งท่องเที่ยว 2 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เชิงวัฒนธรรม
2) แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นตลาดน้ำหรือตลาดชุมชน ดังนั้น การสังเคราะห์ข้อมูลจึงแยกเป็นสองส่วน
คือ แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเจ้าพระยาและแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำหรือตลาด
ชุมชน

4.2.1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเจ้าพระยา ประกอบด้วย 1) จัดการด้าน
สิ่งแวดล้อม 2) การบริหารจัดการด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน 3) การบริหาร
จัดการด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว/ผู้ประกอบการ 4) การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม
ของทุกภาคส่วน 5) การบริหารจัดการการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยาในอนาคต

4.2.2 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นตลาดน้ำหรือตลาดชุมชน ประกอบด้วย
1) ชุมชนเป็นเจ้าของจะต้องร่วมกันคิดวางแผนออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน
2) จัดตั้งคณะกรรมการที่มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบมีกฎกติกาชัดเจน 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ของเด็ก เยาวชนผู้สูงอายุ และหน่วยงานต่างๆในชุมชน 4) สินค้าต้องเป็นของที่ผลิตในชุมชน
5) ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว 6) มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก 7) มีการ
ประชาสัมพันธ์ให้คนเข้ามาในพื้นที่ 8) มีการสื่อสารทางการท่องเที่ยว 9) มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น และ 10) มีกิจกรรมทางเรือทางน้ำ

4.2.3. การเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย การจัดการวัดให้เป็น
แหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาควรมีแนวทางการเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา
ได้แก่ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) ราคาสมเหตุสมผล 3) ความสะอาดสบายของ
สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก 4) การส่งเสริมการตลาด 5) ฝึกอบรมบุคลากรทางการท่องเที่ยว 6)
กระบวนการดำเนินงาน 7) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 8) การจัดชุดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม 9) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

5. อภิปรายงานการวิจัย

5.1 สภาพการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับงานวิจัยนี้ ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด ที่สำคัญ ได้แก่ วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดใหญ่ชัยมงคล วัดนิเวศธรรมประวัติ และวัดชุมพลนิกายารามวรวิหาร 2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทตลาดหรือชุมชน ที่น่าสนใจ ได้แก่ ตลาดเคียนซา้ง ตลาดโก้งโค้ง ตลาดน้ำทุ่งบัวชม และตลาดน้ำอโยธยา 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และอนุสาวรีย์ ซึ่งน่าสนใจ ได้แก่ วังหลังหรือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทรเกษม เจดีย์พระศรีสุริโยทัย 4) แหล่งท่องเที่ยวประเภทพระราชวัง ซึ่งน่าสนใจ ได้แก่ พระราชวังบางปะอิน เป็นต้น 5) แหล่งท่องเที่ยวประเภทพิพิธภัณฑสถาน ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา 6) แหล่งท่องเที่ยวประเภทหมู่บ้าน/ชุมชน ได้แก่ หมู่บ้านหัตถกรรมมีดอรัญญิก เป็นต้น 7) แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้แก่ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ศูนย์ท่องเที่ยวอยุธยา

5.2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น สำหรับการวิจัยเรื่องนี้มุ่งเน้นแหล่งท่องเที่ยว 2 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เชิงวัฒนธรรม 2) แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นตลาดน้ำหรือตลาดชุมชน ดังนั้น การสังเคราะห์ข้อมูลจึงแยกเป็นสองส่วนคือ แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำเจ้าพระยาและแนวทางพัฒนาตลาดน้ำหรือตลาดชุมชน

5.2.1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำเจ้าพระยา ประกอบด้วย 1) จัดการด้านสิ่งแวดล้อม 2) การบริหารจัดการด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน 3) การบริหารจัดการด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว/ผู้ประกอบการ 4) การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 5) การบริหารจัดการการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในอนาคตสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sirna Jitjarus (2007) ในงานวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมสำหรับการเผยแพร่ความรู้ด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และคุณภาพชีวิตของคนไทยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก : กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสถานที่ท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตคนไทย ถึงเกือบครึ่ง รองลงมา ได้แก่ ทางธรรมชาติ และทางประวัติศาสตร์

5.2.2 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นตลาดน้ำหรือตลาดชุมชน ประกอบด้วย 1) ชุมชนเป็นเจ้าของจะต้องร่วมกันคิดวางแผนออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน 2) จัดตั้งคณะกรรมการที่มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบมีกฎกติกาชัดเจน 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชนผู้สูงอายุ และหน่วยงานต่างๆในชุมชน 4) สินค้าต้องเป็นของที่ผลิตในชุมชน 5) ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว 6) มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก 7) มีการ

ประชาสัมพันธ์ให้คนเข้ามาในพื้นที่ 8) มีการสื่อสารทางการท่องเที่ยว 9) มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น และ 10) มีกิจกรรมทางเรือทางน้ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Siriporn Laomueng (2515) ในงานวิจัยเรื่อง การเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยวนครประวัติศาสตร์ อยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวทุกคนมีความพอใจในสถานที่ท่องเที่ยวแต่สิ่งที่ต้องการให้ปรับปรุงคือ ความสะอาดของโบราณสถาน ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว และความชัดเจนของป้ายบอกเส้นทางการท่องเที่ยว

5.2.3 การเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) ราคาสมเหตุสมผล 3) ความสะดวกสบายของสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก 4) การส่งเสริมการตลาด 5) ฝึกอบรมบุคลากรทางการท่องเที่ยว 6) กระบวนการดำเนินงาน 7) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 8) การจัดชุดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 9) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakrubhawanawajirakhun (2015) ในงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ 1 การอนุรักษ์โบราณสถาน และโบราณวัตถุให้มีความมั่นคงแข็งแรงและคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทยอย่างแท้จริง รูปแบบที่ 2 การพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบที่ 3 จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรม บูรณาการกับอนุรักษ์โบราณสถานและศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา รูปแบบที่ 4 บูรณาการวิถีชีวิตความเป็นไทย ร่วมกับศาสนาอื่นอย่างสันติสุข ด้วยกลยุทธ์ 9 ประการ 34 กิจกรรม ทั้งหมดนี้จะช่วยให้การพัฒนาวัดมีความเจริญรุ่งเรือง และกลายเป็นแหล่งเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้นแบบที่ดีด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ส่งเสริมให้มีการใช้สื่อของรัฐ เพื่อประชาสัมพันธ์แนวคิดและลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ โดยยกตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จจากทั้งในและต่างประเทศมาสื่อให้เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนมากขึ้น

2) หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาวิจัยต้องให้ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อที่จะมุ่งนำเสนอเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของพระนครศรีอยุธยา และชุมชนที่ศึกษาวิจัย ได้เรียนรู้ประสบการณ์ ผลักดันวัฒนธรรมให้มีชีวิต มีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้มีความคิดสร้างสรรค์ประจำถิ่นสามารถเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้ตลอดทุกวัน

3) ส่งเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงด้านอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเฉพาะเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของกลุ่มประเทศอาเซียนและยังเป็นเสน่ห์น่าดึงดูดใจ

4) หน่วยงานภาครัฐต้องตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ ดังนั้น ควรจัดให้มีรางวัลสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ดีเด่น (Creative Tourism Award) ให้แก่ธุรกิจและชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการสร้างสรรค์การท่องเที่ยว

6.2 ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัตินี้ ได้เสนอแนะจากผลการวิจัยในประเด็นที่เห็นว่าสำคัญและควรเป็นประเด็นเร่งด่วนต่อการจัดการการท่องเที่ยว ดังนี้

1) จัดให้มีเวทีการเสวนาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและชุมชน ตลอดจน นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศิลปิน นักวิทยาศาสตร์และวิศวกร สถาปนิก มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นช่องทางให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ของคนที่อยู่ในอุตสาหกรรมนี้ และผู้สนใจที่จะประกอบธุรกิจนี้ในอนาคต เพื่อนำไปสู่นวัตกรรมในอุตสาหกรรมที่มักเกิดจากความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย

2) จัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา องค์การบริหารส่วนจังหวัด สถาบันการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สุวรรณภูมิ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการร่วมมือทำวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับ “ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ” ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

1) ควรดำเนินการในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งเป็นใช้วิธีการปฏิบัติ กระบวนการพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยว

2) ควรเพิ่มกรณีศึกษาจากบริบทที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในด้านอื่นๆ เช่น การมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน เป็นต้น เพื่อเพิ่มบริบทของการวิจัยให้ได้องค์ความรู้และรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่หลากหลาย

References

- Anuwat Krasang. (2015). Environmental Management in Temple as the Ecological in Line with Buddhist Integration of Sangkha in Saraburi Province. *Journal of MCU Social Science Review*, 4(2), 241-259.
- Yupadee Sataphan. (2005). Geography. *Tourism Geography of Thai Tourism*. 5th Edition. Bangkok: Pisit edition.
- Phaknisa Abhisuphakornkul and other. (2007). *Complete Report The Cultural Tourism Route Development Program is linked to the annual Tourism Festival in the Group. Northeastern provinces*. Buriram : Buriram Rajabhat University.
- Sirina Jitjarus and Other. (2007). *Development of Innovation for Dissemination of Knowledge on Population. Society. Economy. Culture and Quality of Life of Thai People to Promote World Heritage Tourism: a Case Study of Ayutthaya Province* (Research Report). Faculty of Education. Ayutthaya Rajabhat University.
- Siriporn Laomueng. (2006). *Increasing Tourism Potential in Travel Information Services Ayutthaya Historical City Ayutthaya* (Research Report). Faculty of Education : Ayutthaya Rajabhat University.
- Phrakrubhawanawajirakhun (Watcharin Wajiradhammo).(2015).*Was Formed to Develop a Cultural Tourism In Ayutthaya* (Doctoral Dissertation). Graduate School. Mahachulalongkornrajawidyalaya University.
- Williams. S. (1998).*Tourism Geography*. New York: Routledge.